

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΤΟΣ

καταρτισθῇ ἐν Ἑλλάδι περιοδικὸν οὐχὶ ὀνόματι μόνον, ἀλλὰ πράγματι ἐν τῷ συνόλω αὐτοῦ καλλιτεχνικόν. Καίτοι τὰ τεχνικὰ μέσα δὲν ἀφθονοῦν παρ' ἡμῖν, καίτοι ἡ κοινωνία ἡμῶν δὲν ἐμπνέεται ὑπὸ γενναίων φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν τάσεων, ἐν τούτοις ἡ «Πινakoθήκη» μετ' ὅλας τὰς ἐν τῇ ἀρχῇ παντὸς ἔργου συνήθεις δυσχερείας κατώρθωσε νικηφόρος νὰ διανύσῃ τὸν πρῶτον δόλιχον τοῦ σταδίου της. Ἐτήρησεν, ὅσῳ ἦτο ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ τοῦ περιβάλλοντος δυνατόν, πολὺ ἐψηλὰ τὸ γόητρον ἐνὸς περιοδικοῦ, ἀνταξίου πρὸς τὰς σημερινὰς προόδους καὶ τοὺς καλλιτεχνικοὺς νεωτερισμοὺς,

καὶ ἐξεπλήρωσε ἀκεραίας τὰς υποχρεώσεις αὐτῆς.

Καὶ ἤδη, μετὰ περισσοτέρων ἢ πρὶν ἐλπίδων, μετὰ πεποιθήσεως εἰς τὸ μέλλον προβαίνομεν. Καὶ μετὰ τῶν θερμοῦν εὐχαριστιῶν πρὸς πάντας ὅσοι καθ' οἷονδήποτε τρόπον ἐπεστήριξαν τὴν «Πινakoθήκη», αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν θάρρος ἀκατάβλητον ὅπως συνεχίσωμεν τὸ ἔργον ἡμῶν. Πρὸς τοῦτο θὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἀρωγὴν πάντων τῶν συνδρομητῶν καὶ ἀναγνωστῶν τῆς «Πινakoθήκης», ὡς ἐγγυόμινως θ' ἀποδεχθῶμεν ἐπίσης πᾶσαν νέαν ἐνίσχυσιν νέων φίλων, διότι τοιοῦτοι ἀγῶνες παρ' ἡμῖν ὑπὲρ τοῦ Καλοῦ, καθ' ἣν ἐποχὴν δὲν ἐχειραφετήθη ἡ κοινωνία μας ἀπὸ πολλοῦς τυράννοισι ψευδοπολιτισμοῦ, ἀπὸ πολλὰς προλήψεις καὶ περισσοτέρας ἀδιαφορίας, εἶνε ἀγῶνες ἀπαιτοῦντες ἐνθουσιασμόν. Μόνον διὰ μιᾶς ἐκνήμον ὑποστηρίξεως δύναται νὰ θεμελιωθῇ καλλιτεχνικὸν ἔργον, ὅπερ σπουδαίως νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν καὶ φιλολογικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑθνους.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑ

Ι Ἰσαυροὶ, οἱ μεγάλοι οὗτοι ἀναμορφωταὶ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας, οἱ τὴν νομοθεσίαν ἀνακαινίσαντες διὰ νόμων ἐλληνοιστὶ συντεταγμένων, οἱ ἀνακτήσαντες πλείστας ἀπολεσθείσας ἐπαρχίας καὶ ἀποκαταστήσαντες τὰ παλαιὰ τοῦ κράτους ὅρια, προκαλοῦσιν ἀναμφιβόλως τὴν συμπάθειαν καὶ ἐπιβάλλουσι τὸν σεβασμόν. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἐνδόξου τῶν Ἰσαύρων γενεᾶς, πλείστοι ἔτι ἄλλοι προγενέστεροι καὶ μεταγενέστεροι ἡγεμόνες, ἐν οἷς καὶ οἱ τῆς μακρᾶς Μακεδονικῆς δυναστείας, ἐπὶ μακρόν ἡγωνίσαντο ἐρρωμένως καὶ περιφανεῖς νίκας κατὰ βαρβάρων ἤραντο, ὅπερ βεβαίως δὲν προδίδει ἐκ-

θήλυνσιν ἀλλὰ σθένος ψυχῆς καὶ σώματος δυσκατάβλητον. Αἱ τέχναι, ἰδίᾳ δ' ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ ζωγραφικὴ (*), ἤκημαζον, ἱεράρχαι δὲ πάνσεπτοι ἐλάμπρυναν τὸν Οἰκουμένικόν ὡς οὐδένα ἄλλον ποτὲ ἐκκλησιαστικὸν θρόνον. Τὰ πνευματικὰ προϊόντα τῆς Βυζαντιακῆς περιόδου, περὶ ἧς ὁμιλοῦμεν, δὲν εἶνε πάντεσσι ἐστερημένα ἀξίας, ἰδίως δ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ ποίησις, καίτοι βεβαίως δὲν δύναται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος ὄντα ὑποδείγματα ἀνεφίκτου εἰς τοὺς αἰῶνας τελειότητος.

Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων ἔδει νὰ εἰμῶθα εἰ περιέσχατοι, οἵτινες θὰ ἐρρίπτομεν τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῶν Βυζαντινῶν ἡμῶν προγόνων. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὅμως κατισχυσάσης ἐν τῇ Δύσει δυσμενοῦς κρίσεως περὶ τοῦ

(*) Ὅρα ὡσαύτως περὶ τοῦ διασήμευ ζωγράφου Ἑμμανουὴλ Παρσελήσου, τοῦ ἐπικαλουμένου Παρηλίου ὡς καὶ περὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ καὶ ἐφευρέτου τῆς φωτοτυπικῆς τέχνης Ἱεροθέου τοῦ Θεσσαλονικέως καὶ περιοδικῶν Διδόνου Δ, IV, 327.

ἀνατολικῷ ῥωμαϊκῷ κράτους, κατίσχυσε καὶ παρ' ἡμῖν ἄδικος περὶ αὐτοῦ γνώμη, αἰσχύνην αὐτόχρημα ἡμῖν περιάπτουσα. Ἡ Βυζαντιανὴ περίοδος νομίζεται ὡς περίοδος ἐκλύσεως καὶ καταπτώσεως, γενικῆς τῶν πάντων σήψεως, ὅλως ἀναξία τῆς λοιπῆς ἡμῶν ἐθνικῆς ἱστορίας. Διὰ τῆς λέξεως *Βυζαντινισμὸς* χαρακτηρίζεται ἔτι καὶ σήμερον, ὅ,τι εὐτελὲς καὶ γελοῖον (*). Πρὸς μόρφωσιν τοιαύτης γνώμης συνετέλεσε κυρίως τὸ ἄσπονδον μῖσος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας συνεπὲς δὲ καὶ τῶν ὑπὸ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ πρὸς τοὺς σχισματικούς (;) Βυζαντινοὺς ἐμπεφορμημένων καθολικῶν συγγραφέων. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, καθ' οὓς εἰμὴ ὅλως ἐξέλιπεν, ἡμβλύθη ὅμως ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ὁ διαιρῶν ἀμειλίκτως τοὺς λαοὺς καὶ τὴν περὶ ἀλλήλων κρίσιν αὐτῶν ἐπισκοτίζων, καταρρέουσιν αἱ προκαταλήψεις καὶ μορφοῦται γνώμη δίκαια διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, τῆς ἀπαθοῦς καὶ ἀντικειμενικῆς, τῆς εἰς τὴν εὔρεσιν τῆς ἀληθείας ἀποσκοπούσης. Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, κέντρου καθολικοῦ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικοῦ, ἰδρύθη πρὸ δεκαετηρίδος ἤδη ἔδρα τῆς Βυζαντινολογίας, ἣν λαμπρύνει ἔκτοτε ὁ *Κάρολος Κρούμπαχερ*. Ὑπὸ τοῦ διασήμεου τούτου Βυζαντινολόγου ἐκδίδεται ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸ *Βυζαντιακὸν Δελτίον*, περιέχον σπουδαιότατην ἐκάστοτε ὕλην ἀποκλειστικῶς ἀφορῶσαν εἰς τὴν λεπτομερεῖ ἔρευναν παντός ἀναγκασμένου εἰς τὴν Βυζαντιανὴν ἐποχὴν, τὴν τοσοῦτον πρότερον καταφρονουμένην. Διαπρεπεῖς ἐπιστῆμονες δὲν ὑπολαμβάνουσι πλέον ἀνάξιον ἑαυτῶν νὰ ἀσχολῶνται περὶ τὴν σπουδὴν τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἐν τούτοις οἱ καὶ ὑπὸ ἔποψιν πληθὺς διακρινόμενοι εἶνε οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ρῶσοι. Καὶ ὡς πρὸς ἐκείνους μὲν οὐδὲν ἄπορον τῆς Γερμανίας οὐσῆς κατ' ἐξοχὴν ἐπιστημονικῆς χώρας. Ὡς πρὸς τοὺτους δ' ὅμως ἀπορώτατον καὶ παραδοξότατον καὶ σφόδρα ἐκπληκτικὸν γινώσκου ὄντος, ὅτι ἐν Ρωσσίᾳ ὡς καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ εὐτῶ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι διατελοῦσιν ἔτι εὖσαι ἐν ἐμβρυώδει ὅλως καταστάσει. Ἄρα, εἰς τί ὀφείλεται ὁ ἐξαιρετικὸς οὗτος ζήλος τῶν Ρώσων πρὸς τὰς Βυζαντιανὰς σπουδὰς; Οἱ Ρῶσοι, ἀνάγοντες τὸν σημερινὸν αὐτῶν πολιτισμὸν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐνδιατρίβουσιν ἰδιαιτέρως περὶ τὴν Βυζαντινολογίαν οὐ μόνον ἐκ γενικοῦ καὶ ἀπολύτου ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς πάντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν οἱ ἐπιστῆμονες, ἀλλὰ καὶ ἐκ καθήκοντος, τρόπον τινὰ, καὶ ὑποχρεώσεως ἰδιαιτέρας πρὸς τὴν κοιτίδα τοῦ ἑαυτῶν πολιτισμοῦ· τὴν τοιαύτην δ' ἀντίληψιν ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις, ἐκ πολιτικῶν βεβαίως αὐτῇ ὑπολογισμοῦ, πολυειδῶς ἐνισχύει δι' ὅλων τῶν ἀφθό-

νων ὕλικῶν καὶ ἡθικῶν μέσων, ἅτινα δύναται νὰ διαθέσῃ Κυβέρνησις Αὐτοκρατορίας, εἴα ἡ Ρωσικὴ. Ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐκδίδονται ἐν Πετροπόλει τὰ *Βυζαντινὰ Χρονικά*, περιοδικὸν συντασσόμενον ἐν ῥωσικῇ καὶ ἐλληνικῇ γλώσσῃ, ἐκτὸς δὲ τούτου πάμπολλα ἄλλα ἔργα δημοσιεύονται καθ' ἐκάστην ἰδιαιτέρως ἐν Ρωσσίᾳ ἀναφερόμενα εἰς τοὺς κλάδους τῆς Βυζαντινολογίας, οὕτως ὥστε ἡ γνώσις τῆς ῥωσικῆς γλώσσης γίνεται ὁσημέραι ἀναγκαιοτέρα τῷ βουλομένῳ νὰ σπουδάσῃ τινὰ τῶν κλάδων τούτων. (*)

Βλέπων τὰς προόδους, ἃς ἐπιτελεῖ νῦν ἡ Βυζαντινολογία ἐν ξέναις χώραις, καταλαμβάνουμαι ὑπὸ συμμυγοῦς αἰσθημάτων χαρᾶς καὶ λύπης :

'Αφ' ἐνὸς μὲν χαίρω, διότι ἀποδίδεται ἡ προσήκουσα σημασία εἰς περίοδον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας ἐπὶ χιλιετηρίδα περίπου διαρκέσασαν, ὅτι διευκρινίζονται τὰ κατ' αὐτὴν μετ' ἐπιστημονικῆς μὲν αὐστηρότητος ἀλλ' ἄνευ πλέον προκαταλήψεως εἴτε ἐκ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ εἴτε ἐκ φυλετικῆς ἀντιζηλίας προερχομένης, ὅτι εὐτῶ κατανέμονται ἀκριβοδικαίως οἷτε ἔπαινοι καὶ οἱ ψόγοι καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου ἡ ἱστορικὴ αὕτη περίοδος δὲν στένει πλέον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὸ βάρος τῆς γενικῆς καταφρονήσεως καὶ κατακραυγῆς.

'Αφ' ἐτέρου ὅμως σφόδρα ἐπίσης λυποῦμαι μὴ βλέπων ἐν τῇ διεθνεί ταύτῃ ἐπιστημονικῇ ἀμίλλῃ ἡγουμένους ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἔχοντας ὄντως ἰδιαιτέραν πρὸς τοῦτο ἐθνικὴν ὑποχρέωσιν καὶ δυναμένους ἕνεκα τῆς γλώσσης ἡμῶν εὐχερῶς νὰ διακριθῶμεν ἐν τῇ καλλιέργειᾳ τοῦ ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν, παρ' ὅλα τὰ μέχρι τοῦδε συντελεσθέντα, παρθένου ἔτι ἐν πολλοῖς ἐδάφοις τῆς Βυζαντινολογίας. Ταῦτα δὲ λέγων δὲν λησμονῶ ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι τούναντίον καὶ ἔχω ὑπ' ὀψι μου τὰ ἔργα τῶν Ἑλλήνων Βυζαντινολόγων, δι' ὧν οὕτοι ἐν ταῖς πρώτοις ἐπέχυσαν φῶς εἰς πλεῖστα ὅσα σκοτεινὰ σημεῖα τῆς περιόδου ταύτης τῆς πατρῴας ἡμῶν ἱστορίας, παρασχόντες τῇ καθόλου ἐπιστῇ μὴ μὴν ἀλλὰ καὶ τῷ ἰδίῳ αὐτῶν ἔθλει τιμαλφεῖς ὑπηρεσίας. Ἀλλὰ πόσοι εἶνε οὗτοι; Πόσοι ἐκ τῆς ἀποκλειστικῆς αὐτῶν ἐπιδόσεως εἰς Βυζαντινολογικὰς σπουδὰς δύνανται ἐπαξίως νὰ ἀποκληθῶσι *Βυζαντινολόγοι*; Ἀλλὰ καὶ οἱ ὀλίγοι οὗτοι ἀντὶ πόσων ἄρα μαρτυρικῶν ἐνίοτε θυσιῶν ἐκτήσαντο τὸ ἐπὶ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης δικαίωμα;

Αἱ παρ' ἡμῖν Κυβερνήσεις, ἕνεκα τῆς γνω-

(*) Ὅρα τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ G. F. Herzberg: Geschichte der Byzantiner und des Osmanischen Reiches (Berlin 1883).

(*) Πρὶν ἢ ἀρξῆται ἡ ἐν Μονάχῳ καὶ Πετροπόλει εὐδοκίμως ἔκτοτε χωροῦσα ἐκδοσις τῶν δύο εἰδικῶν Βυζαντιανῶν περιοδικῶν, κατενοήθη ἥδη παρ' ἡμῖν ἡ ἀνάγκη περιοδικοῦ τῆς *Βυζαντιανῆς* καὶ *Νεοελληνικῆς* Φιλολογίας, ὅπερ καὶ ὄντως ἤρξατο ἐκδιδόμενον ἐν γερμανικῇ—ἀγγλικῇ—γαλλικῇ—ἰταλικῇ καὶ νεοελληνικῇ γλώσσῃ ὑπὸ τὸν τίτλον: Archiv für Mittel- und Neugriechische Philologie von Dr. Michael Deffner (Athen, 1880). Δυστυχῶς ὅμως μετ' οὐ πολὺ ἡ ἐκδοσις αὐτοῦ ἀνεκόπη, ἐλλείπει, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἐπαρκοῦς ὑποστηρίξεως.

στῆς αὐτῶν ἀβελτηρίας, δὲν ἐμερήμενησαν δυσ-
στυχῶς μέχρι τοῦδε ποσῶς πρὸς διάδοσιν τῶν
Βυζαντινολογικῶν παρ' ἡμῖν σπουδῶν. Εὐχεται
ὅπως ἀνσιχθῶσιν ἐπὶ τέλους οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν
καὶ κατίδωσι τὴν ἐθνικὴν αὐτόχρημα πρὸς τοῦτο
ἀνάγκην. Τότε, τὸ πρῶτον αὐτῶν μέλημα ἔ-
σεται, ν' ἀποστείλωσιν ὑποτρόφους ἰδίως εἰς
Ρωσσίαν καὶ εἰς Γερμανίαν, ὅπως ἀποκλειστικῶς
ἐπιδιοθῶσιν εἰς Βυζαντινολογικὰς σπουδὰς καὶ ἀ-
ποκτήσωσι τὴν δέουσαν εἰδικὴν ἐπιστημονικὴν
μόρφωσιν. Ἐκ τῶν ὑποτρόφων δὲ τούτων τὸν
μᾶλλον εὐδοκίμητοντα, τὸν ἄριστον, νὰ διορίσω-
σι καθιγητὴν ἐν τῇ ἡμετέρῃ Πανεπιστημίῳ, ἰ-
δρυμένης ἐν αὐτῷ ἑδρας ὁμοίας ἐκείνης, ἣν ὁ κ.
Κρούμβας κατέχει ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τοῦ
Μονάχου. Οὕτω θὰ δημιουργηθῇ καὶ παρ' ἡμῖν
ἐπιστημονικὸν κέντρον Βυζαντινολογίας, ὅπερ
εἴθε σὺν τῷ χρόνῳ νὰ ἀποβῇ οὐ μόνον ἐπ' ἀ-
γαθῇ τῆς καθόλου ἐπιστήμης ἀλλὰ καὶ τῶν ἰ-
διαιτέρων ἡμῶν ἐθνικῶν βλέψεων, τῶν τοσοῦτον
στενῶς συνδεδεμένων πρὸς τὴν σημερινὴν ἐκεί-
νην περίοδον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας.

Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἄλλην ἐτι ἐποψίν, ὑπὸ τὴν
ἐποψίν τῆς Τέχνης, ἰδίως δὲ τῆς γραφικῆς, μέ-
νει ἐτι ἡ περίοδος αὕτη ἀνεκμετάλλευτος. Αἱ
οἰκουμενικαὶ σύνοδοι καὶ τὰ διάφορα ἄλλα ἐκ-
κλησιαστικὰ γεγονότα, ὡς λ. χ. ἡ καθαιρέσις
καὶ ἡ ἀναστήλωσις τῶν ἱερῶν εἰκόνων, αἱ περι-
θόγητοι ἱπποδρομαί, αἱ διάφοροι ἄλλαι λαϊκαὶ
καὶ ἀνακτορικαὶ τελεταί, τὰ τραγικώτατα τῆς
Βυζαντινῆς αὐλῆς ἐπεισόδια, πλεῖστ' ἄλλα ἱ-
στορικὰ γεγονότα, ἰδοὺ ἄφθονος καὶ ἐξόχως ἐ-
θνικῆς πηγῆς καλλιτεχνικῆς ἐμπνεύσεως. Ὅμο-
λογῶ, ὅτι ἀπό τινος διὰ τῆς ἐκάστοτε ὁργανώ-
σεως Καλλιτεχνικῶν Ἐκθέσεων καὶ διὰ τῆς ἐν
Ἀθήναις ἰδρύσεως εἰδικοῦ καλλιτεχνικοῦ Συλ-
λόγου, τῆς Ἑταιρείας τῶν Φιλοτέχνων, τὸ
ὑπὲρ τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ἐνδιαφέρον ἤρξατο
ὅπως δῆποτε ἀναζωπυρούμενον. Στοιχεῖον μορ-
φώσεως τῶν νέων καὶ νεανίδων τῆς ἐπιλέκτου
παρ' ἡμῖν τάξεως θεωρεῖται καὶ ἡ ἐπίδοσις αὐ-
τῶν εἰς τε τὴν ζωγραφικὴν καὶ γλυπτικὴν. Τὴν
παρ' ἡμῖν καλλιτεχνικὴν ταύτην ἐπίδοσιν πα-
ρηκολούθησα μετ' ἀδιαλείπτου χαρᾶς, ἥτις ὁ-
μῶς μειοῦται ἐκ τῆς παντελοῦς σχεδὸν ἐν τῇ
ἐμπνεύσει ἐλλείψεως πρωτοτυπίας, ἐθνικοῦ ἰδεώ-
δους καὶ χαρακτήρος. Ἐκτὸς τοῦ Γύζη, οὗτι-
νος τὰ πλεῖστα ἔργα ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τοῦ χω-
ρικοῦ βίου τῶν συγχρόνων, τοῦ Ράλλη ἐμπνευ-
μένου ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ὀρθοδόξου Ἑλλη-
νικῆς ἐκκλησίας, τοῦ Ροῦλοῦ ἐμπνευσμένου ἐκ
τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατῶνος καὶ τῆς ὁσμῆς τῆς
πυρίτιδος τῶν μαχῶν τοῦ τελευταίου αὐτοῦ
ἡμῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν πολέμου, τοῦ Λύτρα,
τοῦ Αἰμπέση, τοῦ Οἰκονόμου ἴσως καὶ τινων ἐτι
ἄλλων, ὧν ἔργα τινὰ ἐνεπνεύσθησαν ἐκ τοῦ
βίου τοῦ νεωτέρου Ἑλλήνος, πάντες οἱ λοιποὶ

Ἑλληνες ζωγράφοι, μὲν αὐτοῦ τοῦ Ἰακωβί-
δου ἐξαιρουμένου οὐδὲν ἔχουσιν ἐν τῇ ἐμπνεύσει
τὸ ἰδιάζον Ἑλληνικόν. Οἱ ἐπιτυχεῖς αὐτῶν ἐνί-
στε πίνακες φαίνονται μᾶλλον ἀντίγραφα ἔργων
ἀλλοδαπῶν, ἐνίοτε δὲ τῶν εἰς τὰς ἐκτρόπους
νεωτεριστικὰς σχολὰς ἀνηκόντων, ὡς λ. χ.
ἔργα τινὰ τοῦ Ἀριστέως, ἢ ὅζουσιν ἀναθυμιά-
σεων κοιτῶνων Παρισινῶν ἐταίρων, ἢ φέρουσιν τὰς
κηλίδας τοῦ κοινωνικοῦ βορβόρου τῶν Παρισινῶν
λεωφόρων. Τοιαῦτα ὅμως ἔργα παραπλανῶσι,
διαφθεirusιν ἐν τῇ γενέσει τὸ παρ' ἡμῖν αἰ-
σθημα τοῦ καλοῦ. Κενὸδόξους, ἀπεκάλεσεν ὁ
Νίτσε, τοὺς καλλιτέχνους ἐκείνους, εἴτινες ἐπι-
πολαίως ἐκτιμῶσιν, ὅτι ἀληθῶς καλὸν ὑπάρχει
εἰς τὸν ἴδιον κήπον, εἰς τὸν ἴδιον ἀμπελῶνα, ὧν
ἡ προσοχὴ στρέφεται πρὸς κᾶτι πλέον ὑπερή-
φανον τῶν μικρῶν φυτῶν, τὰ ὅποια μὲ ἀληθῆ
τελειότητα ἀρτιφύα, σπάνια καὶ ὥραϊα θάλλου-
σιν εἰς τὸ ἔδαφός των. Καίτοι ἡ τέχνη δὲν
ἔχει βεβαιῶς πατρίδα, ὁ δὲ καλλιτέχνης εἶνε
κατ' ἀρχὴν ἐλεύθερος εἰς τὰς ἐμπνεύσεις αὐτοῦ,
ἐν τούτοις, ὡς ἐκτῆς καταγωγῆς του, τοῦ περι-
βάλλοντος, τοῦ κλίματος, τῶν καλλιτεχνικῶν
παραδόσεων ὑπόκειται εἰς περιοριστικὰς ἐν τῇ
ἐμπνεύσει αὐτοῦ ἐπιδράσεις, εἰς τὰς ἐπιδράσεις
τοῦ ὀρίζοντος τῆς πατρίδος ἀποτελοῦντος τὴν
ἀρχὴν τῶν καλλιτεχνικῶν ἐμπνεύσεων, τὴν ἀφ-
τηρίαν τῆς κατόπιν μεταρσιώσεως αὐτοῦ—κα-
τεχόμενου τυχόν ὑπὸ τοῦ δαιμονίου τῆς τέχνης
—εἰς ὑψηλότερον καὶ εὐρύτερον ἐτι ὀρίζοντα.
Ὁ μέγας Γύζης πρὶν ἢ γράψῃ τὴν Δόξαν, τὴν
Ἑαρινὴν συμφωνίαν, τὸν 10' αἰῶνα καὶ ἄλλους
ἐτι πίνακας ὑψηλοτέρας, καθολικωτέρας ἐμπνεύ-
σεως, ἔγραψε τὰς Ἑλληνικὰς ἀπόκρεως, τοὺς ἀρ-
ραβῶνας τῶν παιδῶν, τὸ παραμῦθον τῆς μάμ-
μης, τὸ ἀποκαλυφθὲν μυστικόν, τὸν μικρὸν σο-
φόν, τὸν ζωγράφον ἐν Ἑλλάδι, τὸ κρυφὸ σχο-
λεῖον, τὸ τάμμα καὶ τόσους ἐτι ἄλλους πίνακας
ἐμπνευσμένους ἐκ τοῦ ὀρίζοντος τῆς πατρίδος·
οἱ πίνακες δ' οὗτοι ἀπετέλουν τὴν ἐδραίαν βά-
σιν τῆς περαιτέρω ἐξελιξέως αὐτοῦ. Νεμίζω,
ὅτι πρωτίστη καὶ κυρία—εἰμὴ καὶ ἀποκλειστικὴ
—πηγὴ ἐμπνεύσεως πατρὸς Ἑλλήνος καλλιτέ-
χνου ἔστι νὰ εἶνε : ἡ ἀπαράμυλλος Ἑλληνικὴ
φύσις ὡς καὶ ἡ ἐναμίλλως πρὸς ταύτην ἀπαρά-
μυλλος Ἑλληνικὴ ἱστορία, πρὸς ἣν συγκατα-
λέγω τὰ ἐκάστοτε ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰς παραδό-
σεις κ.τ.λ. Ἡ προϊστορικὴ ἦτοι ἡ μυθολογικὴ
ὡς καὶ ἡ ἱστορικὴ περίοδος τῆς πολιᾶς Ἑλλη-
νικῆς ἀρχαιότητος ἐξέφυγεν ὅλως ἥδη τῆς ἀπο-
κλειστικῆς ἡμῶν δικαιοδοσίας, διότι ταύτην
ἐσπούδασαν καὶ πολυειδῶς ἄλλως—ὁθεν καὶ καλ-
λιτεχνικῶς—ἐξεμεταλλεύθησαν πάντες οἱ νεώ-
τεροι πεπολιτισμένοι λαοὶ ἀνάγοντες εἰς ταύτην
τὴν ἀρχὴν τοῦ πολιτισμοῦ των. Ὑπολείπεται
ἄρα ἡμῖν τοῖς νεωτέροις Ἑλλησι μόνον ἡ Ἑλ-
ληνικὴ φύσις ὡς καὶ ἡ μεσαιωνικὴ ἢ Βυζαντινῇ

καὶ ἡ νεώτερά ἐστι περίοδος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν
 ἱστορίας, πηγὴ οὗχ' ἤττον σπουδαιότατη καὶ ἐθνι-
 κωτάτη, τὴν ὁποίαν εἴθε νὰ σπεύσωσι νὰ ἐκμε-
 ταλλευσθῶσι πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τῆς Ἑλλη-
 νικῆς Τέχνης οἱ νεώτεροι ἡμῶν Ἀπελλαῖ καὶ
 Πραξιτέλεις !

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Δ. ΔΕΣΜΙΝΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ

Τὸ τιμημένο μου αἶμα
 Στὸ πρόσωπό μου ἀνέβη
 Καὶ γροίκησα τὴ χλεύη
 Γιὰ σένα τοῦ θνητοῦ.

Ἐτράβηξα γιὰ σένα
 Τοῦ μαρτυρίου τὸ δρόμο
 Καὶ γροίκησα σὶν ὦμο
 Τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ.

Ὅλα μεμιάς ἀλλάζον
 Στὴν ἄπειρη οἰκουμένη
 Ὅμοιο θωροῦ νὰ μένῃ
 Μονάχα τὸ Χριστό.

Τὴν πλειὸ μεγάλη χλεύη
 Ἀγροίκησα γιὰ σένα,
 Στὰ πόδια του κ' ἐμένα
 Ἀφῆστε νὰ συρθῶ.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Θ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ. Μουσουλεζον ὑποδούλων

Δεσποινὶς Εἰμαρμένη Ζανθάκη

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΥ

Στὴ χαμένη μου ἐλπίδα

Ἐ ξαναβρίσκω πάλι, ἀγα-
 πημένε σύντροφε τοῦ πό-
 νου καὶ τῆς χαρᾶς μου, ποῦ
 εἶχα τόσο καιρὸ νὰ σὲ ἰδῶ.
 Δὲν εἶχα ποτὲ καλλίτερο
 καὶ πιὸ πιστὸ φίλο ἀπὸ
 σένα. Σὲ σένα ἔλεγα ὅλα

μου τὰ μυστικά, μαζί σου μοιραζόμουν πάντα
 καὶ τὴ χαρὰ καὶ τὴ θλίψι μου.

Ἀκουσε.

Ἀγάπησα κάτι πιὸ πολὺ ἀπὸ σένα, ἀγάπησα μιὰ
 κόρη. Καὶ ἡ δικὴ τῆς ἀγάπη μ' ἔκανε νὰ σὲ ξε-
 χάσω γιὰ τόσο καιρό. Συγχώρεσέ με καὶ ἔλα παλι
 μαζί μου, ν' ἀκούσης τώρα τὸν πόνο μου καὶ
 νὰ μοιραστῇς τὲς λύπες μου καὶ νὰ φυλάξης, πι-
 στέ μου φίλε, τὰ μυστικά μου καὶ ἴσως ἴσως νὰ
 δεχτῇς καὶ κανένα μου δάκρυ, χυμένο ἀπὸ τὰ
 μάτια μου, μαζί μὲ τὸ ἀπελπισμένο τραγουδί, ποῦ
 θὰ σοῦ τραγουδήσω.

Θυμᾶσαι;

Εἴμαστε μαζί, ὡς τὴν τελευταία φορά, ποῦ σὲ
 παρακάλεσα νὰ τῆς πῆς πόσο τὴν ἀγαπῶ, ὡς τὴν
 ἡμέρα ποῦ σὲ σένα ἔχυσα ὅλο τὸ φαρμάκι τοῦ
 πόνου, ποῦ μοῦ γεννοῦσε ἡ ἀπονία τῆς. Εἴμαστε